

Begäran om beriktigande och genmäle betr. programmet Medierna (ett inslag med rubriken "Manipulerad graffittibild" som sändes i P1 den 31 jan 2015 kl. 11.03)

I ett inslag i Medierna den 31 januari 2015 ges en både felaktig och kraftigt vinklad bild av en undersökning som Stiftelsen Tryggare Sverige genomfört med fokus på brottsförebyggande åtgärder mot skadegörelse i form av klotter och effekter av lagliga graffitiväggar.

I inslaget kritiseras även att Stiftelsen Tryggare Sverige skulle ha haft en dold agenda och medvetet försökt manipulera både respondenter och media. Sammantaget har dessa felaktigheter kommit att påverka förtroendet för stiftelsen och redan i dagsläget även åsamkat oss rent ekonomiska skador i form av försenade eller uteblivna uppdrag.

Med hänvisning till dessa felaktiga sakuppgifter och de värderande och starkt kritiska ställningstaganden från Sveriges Radios programledare m.fl. som stiftelsen drabbats av så yrkar stiftelsen på beriktigande av felen enligt nedan.

Vi har även ett befogat anspråk på att få bemöta de ensidiga och allvarliga anklagelser som vi drabbats av i programmet; genom den kritiken har vår trovärdighet skadats varför vi också vill beredas tillfälle till genmäle.

1. Bakgrund

Stiftelsen Tryggare Sverige är en oberoende tankesmedja som verkar inom rättsstatsområdet med uppgift att stärka de som drabbas av brott och att utveckla det brottsförebyggande arbetet i vårt land. Stiftelsen, som registrerades 2008-03-17 (stiftelsenummer 1021912 och organisationsnummer 802426-0450) står under tillsyn av Länsstyrelsen i Stockholms län.

Stiftelsens ändamål är att förbättra hjälpen till brottsdrabbade samt främja utvecklingen inom det brottsförebyggande området. Därigenom kan stiftelsen aktivt bidra till att minska brottsligheten i landet och öka tryggheten. Stiftelsen ska också främja vetenskaplig forskning, utbildning och praktisk verksamhet när det gäller trygghetsfrågor i Sverige samt främja nordiskt och annat internationellt samarbete inom sitt verksamhetsområde. En aktiv opinionsbildning är avgörande för att nå resultat.

Av stiftelsens stadgar framgår att stiftelsen inte får ta emot statsbidrag, allt för att främja självständighet och oberoende. Av detta följer att stiftelsen måste själv tjäna in sina ekonomiska medel på annat sätt än att vara beroende av staten. Detta sker i huvudsak genom eget arbete i form av olika utbildningar och konsultarbete. Endast en mindre del, cirka 10 % av den samlade omsättningen om strax under 5 miljoner kronor år 2014, kommer från annat håll, främst från ett antal företag som ger bidrag till stiftelsen som ett led i sitt CSR-arbete.

Stiftelsen har 4-5 årsarbetskrafter anställda samt ett antal ideellt engagerade som på olika sätt hjälper till. De anställda är akademiker inom olika områden (psykologi, kriminologi, urbanvetenskap m.fl.). Styrelsen arbetar helt ideellt utom generalsekreteraren som är anställd (och disputerad).

Stiftelsen bedriver en helt transparent och oberoende verksamhet som redovisas i årsrapporter, under Almedalsveckan, under den Nationella Brottsofferveckan, i ett löpande antal rapporter och debattartiklar samt vid debattkvällar varje månad i Stockholm (hittills fler än 65 debattkvällar sedan starten). Stiftelsen är också remissinstans åt regeringskansliet i frågor om brottsoffer samt även gjort arbeten till olika statliga utredningar.

Stiftelsen och dess medarbetare har uppmärksammats på olika sätt under åren genom olika utmärkelser eller nomineringar. Som exempel kan nämnas att stiftelsen år 2014 belönades med det så kallade arbetslivspriset av Fackförbundet ST för sitt arbete med följande motivering:

”Med små resurser och som en oberoende stiftelse har Tryggare Sverige lyckats sammanföra forskare, praktiker och studenter för att tillsammans arbeta för ett tryggare samhälle. Opinionsbildning är en viktig del av Tryggare Sveriges verksamhet för att öka medvetenheten om brottsdrabbades situation i samhället för att därigenom medverka till att de får sina rättigheter tillgodosedda. Genom att förena beprövade erfarenhet med aktuell forskning har Tryggare Sverige på kort tid lyckats tydliggöra trygghetens betydelse för demokrati, rättssäkerhet och tilltron till rättsstaten.”

2. Krav på beriktigande

Vi menar att det är befogat av Sveriges Radio att beriktiga följande sakuppgifter eller utelämnade av sakuppgifter enligt följande:

- **Inslaget:** I inslaget beskrivs att undersökningen bygger på en enkät som skickats till kommunerna, samt intervjuer.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel eftersom rapporten bygger på tre delar där den första utgörs av en systematisk litteratursökning på centrala begrepp i databaserna PsychInfo, SAGE Premier, Criminal Justice Abstracts, Ebsco Discovery Service och NRJRSA. Den andra delen utgörs av en kvantitativ enkätstudie till samtliga 290 kommuner, medan den tredje delen är en kvalitativ intervjustudie med ett tiotal nyckelpersoner i form av förtroendevalda, representanter för GraffitiFrämjandet, lokala brottsförebyggare med respektive utan laglig vägg, med flera personer verksamma inom området.

- **Inslaget:** I inledningen av inslaget sägs att vi manipulerat svarsalternativen för att få fram en vinklad bild och ”att vi slagit något slags rekord i manipulering av

svarsalternativen”. Bakgrunden till detta påstående är enligt Medierna att vi istället för att ge alternativen ”Ja, Nej och Kanske” endast haft med alternativen ”Nej och Kanske” på frågan om omfattningen av klotter i området runt väggen/platsen ökat sedan införandet av en laglig vägg/plats.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel eftersom den aktuella frågan hade alternativen ”Ja, Nej, Vet ej och Övrigt”. Det ska också noteras att det i fältet ”Övrigt” var möjligt att kommentera och utveckla sina svar.

- **Inslaget:** I inslaget sägs även att vi skickat ut enkäten till 31 kommuner med lagliga väggar

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel eftersom enkäten har skickats till samtliga 290 kommuner, med en svarsfrekvens på 65 % (där vissa kommuner uppger att de har lagliga väggar, medan andra uppger att de saknar sådana).

- **Inslaget:** I inslaget sägs att vi i rapporten kommit fram till slutsatsen att lagliga väggar riskerar att *öka* olagligt klotter.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel och taget ur sitt sammanhang. I rapporten skriver vi att det saknas starkt stöd för påståendet att lagliga graffitiväggar *minskar* skadegörelsen i form av klotter. Vi redovisar dock att det enligt materialet vi fått fram finns erfarenheter som indikerar att det finns en risk att klotter ökar i anslutning till lagliga väggar.

- **Inslaget:** I slutet av inslaget sägs att Tryggare Sverige har frågat ”hur graffitiväggarna har påverkat det olagliga klotret”. I detta sammanhang sägs också att det bara funnits svarsalternativen ”Ökat, Inte ökat och Vet inte”.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel. Enkäten innehåller inte någon fråga med denna formulering eller dessa svarsalternativ.

3. Krav på genmäle

Vi menar att de allvarliga anklagelser som riktas direkt mot Stiftelsen Tryggare Sverige innehåller sådana ensidiga ställningstaganden och värdeomdömen från programledaren att dessa inte får stå oemotsagda utan kräver bemötande från vår sida.

- **Inslaget:** I inslaget antyds att vi har en dold agenda och ett egenintresse i sakfrågan.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel eftersom syftet (vilket också tydligt anges i rapporten) är att undersöka vilka metoder som används i det brottsförebyggande arbetet mot klotter, samt vilka erfarenheter som kan dras av införandet av lagliga

graffitiväggar. Rapporten är ett led i vår granskning av rättsväsendets och kommunernas brottsbeivrande och brottsförebyggande arbete. I denna serie har vi tidigare presenterat kartläggningar av bl.a. våld i nära relationer, barnmisshandel, våld i offentlig miljö och bostadsinbrott, ett Nationellt Brottsförebyggande program m.fl. Vi har alltså ingen dold agenda eller något egenintresse i frågan beträffande införandet av lagliga graffitiväggar.

Det kan tilläggas att det inte någonstans i inslaget presenteras vad vårt (om vi haft något) särskilda intresse faktiskt skulle vara, och på vilket sätt vi i så fall skulle gynnas av att vinkla rapporten. Det läggs heller inte fram någon form av stöd för att vi skulle driva frågan åt någon annan aktör, vilket vi aldrig har gjort, inte heller denna gång; detta arbete har bekostats helt av egna medel.

För att visa på vårt oberoende har vi under p. 1 ovan, utförligt redovisat vad Stiftelsen Tryggare Sverige arbetar med och vilken ”agenda” vi har, och att vi är helt oberoende från staten och andra. Våra ”uppdragstagare” är egentligen de vanliga människor som bor och verkar i vårt land och som sällan kommer till tals trots att de drabbas av brott. Vi har även beskrivit att vi har en professionell styrelse och professionella medarbetare samt mycket erfarna volontärer som är väl förtrogna med vad kraven på saklighet och beprövad erfarenhet handlar om inom vårt verksamhetsfält. Vi har därför aldrig tidigare blivit anklagade för att vara ovetenskapliga. Vi har heller aldrig tidigare anklagats för att ha någon dold agenda eller att vi skulle ha något annat syfte med vår verksamhet än det allmännas bästa när det gäller att värna de som drabbas av brott eller när det handlar om att utveckla det brottsförebyggande arbete i vårt land (eller i andra länder där vi varit verksamma).

- **Inslaget:** I inslaget antyds också att vi skulle ”vara mot” graffiti.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel. Både i rapporten och i den cirka 40 minuter långa intervjun som Mediernas reporter gjorde med vår generalsekreterare är vi tydliga med att vi inte är mot graffiti i sig, men att vi däremot är mot klotter eftersom detta är olagligt i vårt land i form av skadegörelse.

- **Inslaget:** I inslaget påstås att vi manipulerat undersökningen för att få fram det svar vi vill ha och det framställs som att vi är motståndare till lagliga graffiti-väggar.

Fakta/sakuppgifter: Detta är fel. Vi har redovisat att det saknas starkt stöd för påståendet att lagliga graffitiväggar minskar skadegörelsen i form av klotter. Vi redovisar dock att det enligt materialet vi fått fram finns erfarenheter som indikerar att det finns en risk att klotter ökar i anslutning till lagliga väggar. Vi har även påpekat att vi inte tycker kommuner ska införa lagliga graffitiväggar förebärande att dessa väggar skulle vara ”brottsförebyggande”; detta saknar stöd

(ett bättre argument kan kanske istället vara att man vill göra det av ”kulturpolitiska skäl”, på rätt sätt och i rätt sammanhang?). Vi har också bland annat pekat på vikten av att inte placera väggarna på öde/ödsliga platser där det saknas tillsyn utan snarare på platser centralt med god social kontroll och med en fungerande organisation, inklusive faciliteter för att de som vistas på platsen ska kunna ta hand om sitt avfall och utträta sina behov m.m. Vi har även sagt att det är viktigt att avsätta en budget för att sanera eventuellt klotter som kan uppkomma i närområdet.

- **Inslaget:** I inslaget ställs Stiftelsen Tryggare Sverige ”till svars för” att i andra medier (t.ex. Sveriges Radio P4 Jönköping) har valt att fokusera på den del i rapporten som säger att det finns tendenser till att klotter ökar i anslutning till lagliga väggar.

Fakta/sakuppgifter: Problemet är att vissa av dessa medier helt sonika bortsett från det faktum att vi talar om ”risken” och ”i anslutning till väggen” och istället bara skrivit att lagliga väggar ökar klotter. Detta har gjort att det i vissa fall framstått som att vi har konstaterat eller sagt att klotter ökar i hela kommunen om man sätter upp en laglig vägg, vilket vi alltså inte påstått.

- **Inslaget:** Det ska också noteras att en enskild handläggare på Brå ges stort utrymme i inslaget att direkt kritisera Stiftelsen Tryggare Sverige för bristande vetenskaplighet och utan att programledaren ingriper.

Fakta/sakuppgifter: Det som är intressant i denna del är att Medierna så omedelbart betraktar - och till synes på ett självklart sätt bara tar för givet och accepterar utan att ställa de kritiska frågor som borde vara självklara - synpunkter, hätska uttalanden och grava anklagelser från en enskild handläggare vid en statlig myndighet som mer trovärdiga än de uppgifter som framförs av en oberoende tankesmedja. För att tala klartext; man går på vad en enskild handläggare påstår utan att ställa de kritiska frågor som borde vara ett signum för en granskande public serviceredaktion. I och med detta ställer man sig oreflekterat på myndigheternas och maktens sida i förhållande till det civila samhället.

I den delen borde ju programmakarna ägnat åtminstone en tanke åt sitt egentliga huvuduppdrag, nämligen att ”granska myndigheter... som har ett inflytande på beslut som rör medborgarna”, ...”samhällsbevakning ska utgå från olika perspektiv”, ...”ett demokratiskt samhälle bygger på att det finns oberoende och självständiga medier som kan (...) granska maktens företrädare och låta olika åsikter komma till tals”, ”uppgifter som innebär stark kritik av eller allvarliga anklagelser mot en klart utpekad part ska emellertid bemötas i samma program eller undantagsvis så snart som möjligt därefter” m.fl.

Brottsförebyggande rådet (Brå) är ett stabsorgan åt regeringen. Den myndighetskonstruktionen är inte oomtvistad eftersom den riskerar att bli uppfattad som att gå maktens ärenden. Ur ett internationellt perspektiv torde den konstruktionen inte sällan uppfattas som helt omöjlig; att staten själv ska kunna med något slag av trovärdighet redovisa ”sanningar” inom rättstatsområdet och utan att behöva bli ifrågasatt. Många hävdar att en del av de uppgifter som man i vårt land lagt på Brå istället borde ligga på helt fristående organ som universitet eller särskilda fristående forsknings- och utredningsorgan. Journalister inom public service borde förstå detta resonemang och borde därför förhålla sig lite mer kritiska än vad som var fallet i detta inlägg; makten att granska skulle först ha riktats mot den verkliga makthavaren Brå, framför allt när det handlar om kontroversiella ämnen som graffiti versus klotter. Men istället tar Medierna ställning för Brås uppfattning och kastar ut allvarliga anklagelser mot en enskild NGO. Ett sådant förhållningssätt strider rimligtvis mot allt som public service borde stå för.

Avslutningsvis kan vi konstatera att Medierna, genom att publicera rena faktafel och systematiskt utelämna relevanta fakta som talar emot den tes man driver, gör sig skyldiga till precis det som de i sitt inlägg anklagar oss för; nämligen att presentera en vinklad bild av verkligheten.

Genom den publicitet som inlägget fått har Medierna allvarligt skadat Stiftelsen Tryggare Sveriges trovärdighet och varumärke. Vi yrkar därför beriktigande av de rena felaktigheterna i inlägget samt vill beredas tillfälle till genmäle på de ensidiga och allvarliga anklagelser som riktas mot stiftelsen.

För Stiftelsen Tryggare Sverige

Karl-Åke Pettersson
Ordförande

Stiftelsen Tryggare Sverige
Crafoords väg 14
Box 45 407
104 31 Stockholm
Telefon: 08-29 20 00
E-post: info@tryggaresverige.org

Följ oss på Twitter: [@TryggareSverige](https://twitter.com/TryggareSverige)